

OPĆINA SAPNA

STRATEGIJA ZA MLADE OPĆINE SAPNA

za period 2010 - 2013. godina
sa planom aktivnosti
(nacrt)

UVOD

Strategija za mlade općine Sapna za period 2010-2013. godina je dokument čijoj realizaciji se pristupilo u toku 2009. godine, a koji sadrži konkretne ciljeve i planove aktivnosti. U izradi dokumenta partnerski su učestvovali organi lokalne uprave, Udruženje mladih općine Sapna „Korak“ i predstavnici ostalih relevantnih ustanova, koje u svom radu imaju stalni kontakt sa mladima, što znači da je Strategija za mlade općine Sapna realna i u praksi može biti primjenjiva.

Usvajanjem Strategije za mlade općine Sapna ona postaje obavezujući dokument, koji sadrži tačno definisane rokove za realizaciju pojedinih programa i aktivnosti i potrebna finansijska sredstva za njihovu realizaciju. Uz postojeću Strategiju razvoja općine Sapna, Strategija za mlade usmjerena je na poboljšanje statusa mladih, ulaganje i iskorištavanje potencijala mladih, koji će biti nosioci razvoja Općine i realizacije zacrtanih strateških projekata u narednim godinama.

Sam dokument nastao je kao jedan od krajnjih rezultata projekta „Promocija omladinske politike na lokalnom nivou u sjeveroistočnom dijelu Bosne i Hercegovine“ kofinansiranog od strane Ministarstva vanjskih poslova Republike Italije, a implementiranog od strane italijanske nevladine organizacije CISP sa sjedištem u Tuzli (CISP) i općine Sapna što je formalizovano potpisivanjem Memoranduma o razumijevanju 30. 12. 2009. godine. Odgovarajući na potrebu kreiranja, usvajanja i realizacije posebnog dokumenta načelnik općine Sapna, gospodin Ismet Omerović, je na osnovu člana 15. Zakona o principima lokalne samouprave Federacije BiH („Službene novine Federacije BiH“, br. 49/06) i Odluke Općinskog vijeća Sapna broj 01-02-1969/09 od 31. 12. 2009. godine, donio Odluku broj 02-49-75/10 od 18. 1. 2010. godine, o imenovanju Radne grupe za izradu dokumenta „Strategija za mlade općine Sapna za period 2010-2013. godina“ te Odluku o izmjenama i dopunama Odluke o imenovanju Radne grupe za izradu dokumenta „Strategija za mlade općine Sapna za period 2010-2013. godina“ broj 02-49-75-1/10 od 27. 5. 2010. godine. Prema tim odlukama Radnu grupu (RG) za izradu dokumenta „Strategija za mlade općine Sapna za period 2010-2013. godina“ čine:

1. Omerović Salih, predsjednik
2. Omerović Jusuf, član
3. Gušić Mirnes, član
4. Dropić Ibrahim, član
5. Omerović Hamid, član
6. Kahrmanović Zenun, član
7. Osmanović Mujo, član
8. Salihović Refik, član
9. Alić Samira, član
10. Delić Senida, član
11. Delić Aljo, član
12. Bećirović Emina, član
13. Mujčinović Mirhat, član
14. Mahmutović Anel, član

Kompletan proces izrade dokumenta, prikupljanje podataka, stručnu obradu istih, analizu stanja i vršenje istraživanja potreba mladih općine Sapna uradila je RG općine Sapna uz tehničku podršku osoblja CISP.

STRATEGIJA ZA MLADE U EVROPI I BOSNI I HERCEGOVINI

Strategija za mlade (dokument omladinske politike) nije zakonski regulisana na nivou države Bosne i Hercegovine, iako se kao članica Vijeća Evrope obavezala na poštivanje i implementaciju Evropske povelje o učešću mladih u životu na općinskom i regionalnom nivou.¹ Jedini dokument koji egzistira na nivou Bosne i Hercegovine, a kojim se opisuje stanje i položaj mladih u bosanskohercegovačkom društvu i kojim se poziva na donošenje strategije na svim nivoima vlasti u cilju poboljšanja položaja mladih u svim oblastima je Rezolucija o mladima u Bosni i Hercegovini koju je Predstavnički dom Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine usvojio 16. jula 2002. godine. U toj rezoluciji se kaže: „Imajući u vidu nepovoljan položaj mladih u bosanskohercegovačkom društvu, veliku stopu nezaposlenosti mladih, neadekvatan obrazovni sistem i velik broj mladih, koji napuštaju zemlju, slabu uključenost i participaciju mladih u društvu, a na osnovu domaćih i stranih ekspertnih analiza o položaju mladih u Bosni i Hercegovini i njihovih preporuka (Izveštaj o humanom razvoju BiH-Mladi 2000, UNDP; Rezolucija Konferencije o mladima u Jugoistočnoj Evropi WB/UNICEF, Rim, maj 2002.), kao i praksu evropskih zemalja, pozivaju se sve institucije u Bosni i Hercegovini da u saradnji sa mladima iniciraju kreiranje omladinske politike u cilju poboljšanja njihovog položaja, te obezbjeđenja njihove značajnije uloge u procesu odlučivanja u oblasti zapošljavanja mladih, obrazovanju, zdravstvu, zaštiti okoline, slobodnog vremena mladih i sportskih aktivnosti, kulture, medija, mladih sa posebnim potrebama, manjina i drugih ugroženih grupa mladih, maloljetnih delinkvenata, kao i druga prioritetna područja koja treba utvrditi.“

Rezolucijama Generalne skupštine UN-a broj 40/14 iz 1985. godine i 50/81 iz 1995. godine utvrđena je starosna granica omladine od 14 do 25 godina. U tom životnom periodu oni prelaze iz doba djetinjstva u doba odraslih i nalaze se pod velikim uticajem vanjskih ekonomskih, socijalnih i političkih faktora, kao i raznih vidova unutrašnjeg razvoja, koji utiču na dječiji put odrastanja. U Zakonu o mladima Federacije BiH mladi su definisani kao osobe u životnoj dobi od navršanih 15 do navršanih 30 godina starosti.

Evropska povelja predstavlja evropski dokument omladinske politike i osnov donošenja zakonske regulative, kojim će se funkcionalno formirati tijela nadležna za provođenje iste u cilju poboljšanja položaja mladih. U predgovoru Evropske povelje stoji: „Investiranje u mlade veoma je važan korak ka razvoju, stabilnosti i prosperitetu BiH, te kada vlasti počnu davati aktivnu podršku mladima i budu ih uključili u proces donošenja odluka na svim nivoima, tada će se veći broj mladih odlučiti oostati u Bosni i Hercegovini i dati doprinos originalnim i konstruktivnim idejama od kojih će koristiti imati cijela zajednica. Aktivno učešće mladih u akcijama i donošenju odluka na lokalnom i regionalnom nivou najbitnije je ukoliko želimo graditi demokratsko, sveobuhvatno društvo.“

Kreiranje i razvoj strategije za mlade općine Sapna temelji se i na preporukama relevantnih evropskih dokumenata a to su:

- Bijela knjiga o mladima - Evropska Komisija, 2001. godine („A New Impetus for European Youth“), koja poziva na razvoj i aktivno sudjelovanje mlade populacije u životu društva;
- 11 indikatora omladinske politike Vijeća Evrope i Evropskog omladinskog foruma;
- Evropska povelja o informiranju mladih, usvojena u Bratislavi 2004. godine na Generalnoj skupštini Evropske agencije za informiranje i savjetovanje mladih (ERYICA). U preambuli se navodi da „poštivanje demokracije, ljudskih prava i osnovnih sloboda implicira pravo svih mladih ljudi da imaju pristup kompletnim, objektivnim, razumljivim i pouzdanim informacijama za sva njihova pitanja i potrebe.“

Iskustva zemalja u Evropi pokazala su da se problemi prepoznati i prisutni u životu mladih najefikasnije i sistemski rješavaju posebnom strategijom na lokalnom nivou, tako da i zemlje u regionu i značajan broj općina u Bosni i Hercegovini već imaju usvojen ovaj dokument.

---

¹ Također ne postoji ni krovna omladinska organizacija. Vijeće ministara BiH je na svojoj sjednici 16. decembra, 2004. godine donijelo Odluku o osnivanju Komisije za koordinaciju pitanja mladih u BiH kao stalnog tijela Vijeća ministara BiH. Komisija za koordinaciju pitanja mladih BiH sastoji se od predstavnika institucija i predstavnika omladinskih NVO. Novi članovi Komisije imenovani su u avgustu 2009 (njih 4 iz reda institucija) i decembru 2009. (pet predstavnika omladinskih NVO).

Komisija za koordinaciju pitanja mladih BiH je, u saradnji sa njemačkim društvom za saradnju GTZ, izvršila istraživanje o položaju mladih u Bosni i Hercegovini, koje je sprovedeno na teritoriji BiH i objavljeno u studiji MLADI TREBAJU OMLADINSKU POLITIKU: Analiza položaja mladih i omladinskog sektora u Bosni i Hercegovini. Ovaj dokument predstavlja osnovu za izradu nacionalnog plana za mlade.

Na entitetskim nivoima ova oblast je regulisana. U Republici Srpskoj je 2004. godine donesen Zakon o omladinskom organizovanju, a u Federaciji Bosne i Hercegovine je 2010. godine donesen Zakon o mladima Federacije BiH. Na izradi Zakona o mladima Federacije BiH saradivali su predstavnici Komisije za koordinaciju i pitanja mladih u Bosni i Hercegovini, predstavnici Federalnog ministarstva kulture i sporta te predstavnici kantonalnih vlasti i omladinskog nevladinog sektora. Usvajanjem ovih zakona utvrđivanje omladinske politike postala je zakonska obaveza svih nivoa vlasti. Općina Sapna, je međutim krenula sa procesom izrade strategije za mlade prije nego je to postala zakonska obaveza. Odlukom Općinskog vijeća Sapna broj 01-02-1969/09 od 31. 12. 2009. godine, općina Sapna iskazala je jasno dugoročno opredjeljenje u stvaranju socijalnih, obrazovnih, kulturnih, materijalnih, političkih i drugih uslova za trajnu dobrobit mladih i njihovo aktivno, potpuno i odgovorno učestvovanje u društvenoj zajednici.

OPĆINA SAPNA

pogled na dio centra Sapne

panorama centra Sapne

Općina Sapna u administrativno-teritorijalnom smislu čini jednu od trinaest općina Tuzlanskog kantona. U geografskom smislu općina Sapna pripada regiji sjeveroistočne Bosne. Ovaj prostor administrativno, ali i geografski čini jednu kompaktnu cjelinu, koja egzistira na ovom prostoru stoljećima.

Općina Sapna obuhvata istočne obronke planine Majevice i gornji tok rijeke Sapne, koja čini lijevu pritoku Drine, pa se može reći da ovaj prostor pripada i Podrinju. Površina općine Sapna je 118 km², što čini 4,45% teritorije Tuzlanskog kantona. Najgušće je naseljen južni dio Općine, odnosno prostor oko rijeke Sapne i prostor koji se nalazi u neposrednoj blizini centra Sapne, dok je prostor sa većom nadmorskom visinom, odnosno dijelovi Majevice, veoma rijetko naseljen.

Općina Sapna proteže se dužim dijelom pravcem sjever-jug, a kraćim dijelom pravcem zapad-istok. Okružena je sa četiri općine: Teočakom na sjeveru i Kalesijom na jugu, koje pripadaju Federaciji Bosne i Hercegovine, Loparama na zapadu i Zvornikom na istoku, koje pripadaju Republici Srpskoj. Najduža granica je sa općinom Zvornik, kojoj je i pripadao ovaj prostor do 1998. godine kada je zvanično obnovljen status općine Sapna. Kroz prostor općine Sapna prolazi regionalni put Zvornik-Sapna-Priboj i regionalni put Sapna-Kalesija. Ovaj prostor je još od davnih vremena bio povezan dolinom rijeke Sapne sa Podrinjem i imao je značajnu komunikaciju i na sjeveru sa nekada važnim mjestima. Područje općine Sapna na neki način povezuje Tuzlanski kanton sa dijelom zvorničkog Podrinja, jer je otvaranjem nove putne komunikacije Sapna-Kalesija omogućena bolja povezanost tuzlanske regije sa ovim dijelom bosanskog Podrinja.

U matematičko-geografskom pogledu općina Sapna nalazi se između 44° 24" i 44° 40" sjeverne geografske širine i 18° 50" i 19° 7" istočne geografske dužine. Najniža nadmorska visina je u dolini rijeke Sapne i iznosi oko 200 metara, a najviša nadmorska visina poklapa se sa najvišim vrhom Majevice, 916 metara, a nalazi se između općine Sapna i općine Kalesija.

Izgradnja modernih komunikacija prema susjednim općinama omogućuje kvalitetnu povezanost sa kompletnom regijom i otvara perspektivu za razvoj ovog područja, koji je dugo godina nepravedno bio nerazvijen.

STANOVNIŠTVO I DEMOGRAFSKA SLIKA OPĆINE

Prema popisu stanovništva iz 1991. godine općina Sapna, koja je do 1998. godine bila u sastavu općine Zvornik, a prema podacima Federalnog zavoda za statistiku imala je 13500 stanovnika, od toga 10145 ili 75% Bošnjaka, 3198 ili 23,9% Srba, 15 ili 0,11% Hrvata 44 ili 0,33% Jugoslovena i 98 ili 0,73% ostalih. Prema procjenama Zavoda za statistiku² u 14 mjesnih zajednica, koje čine općinu Sapna, trenutno ima 13934 stanovnika i to 94,62% Bošnjaka, 4,88% Srba, 0,02% Hrvata i 0,48% ostalih. Iz navedenog se vidi da se povratak građana srpske nacionalnosti (od 3198 prijeratnih stanovnika vratilo se 680) odvija veoma sporo iako je povrat imovine izvršen u stopostotnom procentu.

Gustina naseljenosti iznosi 124,2 stanovnika po km².

Od ukupnog broja stanovnika oko 3600 boravi³ u inostranstvu (najvećim dijelom u zemljama zapadne Evrope) što iznosi oko 25% od ukupnog broja stanovnika.

Starosna struktura na prostoru općine Sapna je sljedeća:

- starosna dob od 0-14 godina je 2593 stanovnika;
- starosna dob od 15-30 godina je 2500 stanovnika;
- starosna dob od 31-64 godina je 7248 stanovnika; te
- starosna dob preko 64 godine je 1593 stanovnika.

PRIRODNI RESURSI I TRŽIŠTE RADA

Područje općine Sapna prostire se na 118 km². Teren je brdsko-planinski, koji je relativno naseljen. S obzirom da se gotovo cijela teritorija Općine nalazi na obroncima planine Majevice, moguć je produktivan razvoj samo pojedinih grana poljoprivrede i to voćarstva i stočarstva, dok je agrar, zbog karakteristika terena, nerentabilan i sveden uglavnom na

² Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, Stanovništvo Tuzlanskog kantona po dobnim skupinama 31. 12. 2005.

³ Prema podacima i procjenama učesnika u pripremi dokumenta

proizvodnju za zadovoljavanje vlastitih potreba.

U ukupnom broju stanovnika prema procjeni RG radno sposobno stanovništvo čini oko 60% od toga 15% su mladi, što predstavlja dobru osnovu u ponudi radne snage. Trenutno je prisutan neuravnotežen demografski razvoj, iseljavanje stanovništva iz ekonomskih razloga, kao i slab povratak raseljenih lica.

Broj zaposlenih lica na prostoru općine Sapna veoma je mali. Od 734 zaposlene⁴ osobe, u privatnom sektoru zaposleno je 404 radnika, a u društvenom 330 radnika. U poljoprivredi su uglavnom zaposleni kooperanti preduzeća "Rubus" doo i drugih poljoprivrednih zadruga, a bave se proizvodnjom jagodastog voća, kornišona i mlijeka.

Privredna situacija na prostoru općine Sapna 15 godina nakon završetka rata izgleda ovako:

• Registrovana privatna preduzeća	47	
• Samostalna djelatnost:		
• Samostalna trgovinska radnja	30	
• Samostalni prevoznik		12
• Taksi prevoznik	20	
• Ugostiteljska radnja	9	
• Zanatska radnja	15	
• Autoškola	1	

Oblik organizovanja privatnih preduzeća uglavnom je društvo sa ograničenom odgovornošću, mada u pojedinim preduzećima ima i dijela državnog (općinskog) kapitala (doo "Rubus" i doo "Kahrib").

Najveći broj preduzeća, prema Rješenju o registraciji preduzeća, registrovano je za obavljanje više djelatnosti (industrijska, trgovinska, saobraćajna i druge), a u preteženoj djelatnosti su se odredila koja im je stalna, odnosno pretežna djelatnost. U zavisnosti od pretežne djelatnosti osam preduzeća ili 17,02% su čisto trgovinska, a tri preduzeća ili 6,40% mogu se svrstati u ostala preduzeća i to:

- "Glas Drine" - kao preduzeće za informisanje;
- "TORUS" - kao preduzeće za posredništvo i marketing; te
- "Sapna-vet" - kao preduzeće za veterinarsku djelatnost.

Kada je u pitanju investiranje na području općine Sapna, pored privatnih biznisa čiji su vlasnici kapitala sa prostora općine Sapna, sve veći interes iskazuju biznismeni izvan Općine. Sve više je preduzeća koja pored sjedišta imaju i svoje poslovne jedinice, kako preduzeća koja su registrovana na prostoru općine Sapna tako i preduzeća čija su sjedišta izvan Općine. Preduzeća koja nisu registrovana na prostoru općine Sapna, a imaju svoje ispostave su:

- NLB Tuzlanska banka;
- Apoteka Durić;
- Sarajevo osiguranje;
- Bosna sunce osiguranje;
- Triglav osiguranje;
- UNIQA osiguranje;
- VGT osiguranje;
- DOO Mupy trade;
- Mramorak;
- Veterinarska stanica Kalesija i druga.

Općina Sapna spada u red izrazito nerazvijenih općina, te valja činiti dodatne napore kako bi se ova slika promijenila, odnosno stvorili uslovi za zapošljavanje mladih i njihov ostanak na ovim prostorima.

OCJENA STANJA PO OBLASTIMA

OBRAZOVANJE

Pod obrazovanjem se podrazumijeva institucija, proces, sadržaj i rezultat organiziranog i/ili slučajnog učenja u funkciji razvoja različitih kognitivnih sposobnosti, kao i sticanja raznovrsnih znanja, umijeća i navika.

⁴ Zaposlenost, nezaposlenost i plaća u Federaciji BiH u 2008, Statistički bilten broj 128/2009; Sarajevo, juni 2005

Škola je [odgojno-obrazovna ustanova](#) s [nastavom](#) kao središnjim poljem njezina djelovanja. Učenik je sudionik [didaktičko-komunikacijskih](#) stvaralačkih aktivnosti, koje su usmjerene na njegovo [obrazovanje](#), [odgajanje](#), integriranje u društvenu zajednicu i izgrađivanje samostalne, slobodne i kritičke ličnosti.

Predškolsko obrazovanje

Na području općine Sapna trenutno nije formirana niti radi ijedna ustanova predškolskog odgojno-obrazovnog karaktera.

Osnovnoškolsko obrazovanje

Jedina osnovna škola u Sapni je Javna ustanova Osnovna škola Sapna koja pored centralne devetorazredne škole u Sapni uključuje i pet područnih škola, koje se nalaze u naseljima Međeđa, Nezuk, Gornja Sapna, Vitinica, Goduš.

Odgojno-obrazovni proces u ovoj javnoj ustanovi odvija se u okviru sljedećih aktivnosti:

- Izvođenje redovne nastave za učenike;
- Izvođenje dopunske nastave za učenike;
- Izvođenje dodatne nastave za nadarene učenike;
- Rad u okviru slobodnih aktivnosti; te
- Rad sa djecom sa posebnim potrebama - inkluzivna nastava.

U školskoj 2010/20111 godini nastavu je pohađao 1238 učenika raspoređenih u 55 odjeljenja od kojih su 4 tzv. kombinovana odjeljenja (odjeljenje u kome se odvija nastava za 2-3 razreda zajedno). Broj odjeljenja i učenika po školskim objektima je:

ŠKOLSKI OBJEKTI	BROJ I STRUKTURA ODJELJENJA	BROJ UČENIKA
Centralna škola	22 odjeljenja	575
PŠ Goduš	1 kombinovano odjeljenje (tri razreda)	11
PŠ Gornja Sapna	5 odjeljenja	105
PŠ Vitinica	20 odjeljenja	393
PŠ Nezuk	4 odjeljenja od kojih je 1 kombinovano odjeljenje (dva razreda)	89
PŠ Međeđa	3 odjeljenja od kojih je 2 kombinovana odjeljenja (dva razreda)	65

Među učenicima su evidentirana 44 učenika sa lakšim i težim psihofizičkim smetnjama u razvoju od kojih je za 12 urađena stručna kategorizacija. S obzirom da je općina Sapna prilično razučena lokalna zajednica 462 učenika do škole putuju više od 3 km. Nastava je najvećim dijelom stručno zastupljena i izvodi je 85 lica.

Školski objekti su u dobrom stanju. Sa završetkom radova na područnoj školi u Vitinici 2005. godine i izgradnjom novog školskog objekta za potrebe područne škole u Nezuku uveliko su popravljani uslovi za rad. Zagrijavanje prostorija u školama vrši se pomoću centralnog grijanja iz vlastitih kotlovnica. Područna škola u Rastošnici trenutno nema učenike.

Popravljanju uslova za rad, naročito onih higijenskih, doprinijelo je i asfaltiranje školskih dvorišta i sportskih poligona centralne škole i područnih škola u Godušu, Vitinici i Međeđi.

Fiskalturnu salu posjeduje samo centralna škola dok je u prvoj fazi izgradnja sale u Vitinici.

Škola jedva da zadovoljava potrebe u osnovnom školskom namještaju za trenutni broj učenika (klupe, stolice). Kabineti za izvođenje nastave iz hemije, fizike i biologije nemaju ni minimalne količine nastavnih sredstava predviđenih nastavnim planom i programom. Sportska sala nije dovoljno opremljena sportskim rekvizitima i spravama. Škola ne raspolaže neophodnim naslovnim sredstvima.

Srednješkolsko obrazovanje

Srednješkolsko obrazovanje i odgoj je djelatnost od posebnog društvenog interesa. Svrha srednješkolskog obrazovanja je da intelektualnim, fizičkim, moralnim i društvenim

razvojem pojedinca, u skladu s njegovim mogućnostima i sposobnostima, doprinese stvaranju društva zasnovanog na vladavini zakona i poštivanju ljudskih prava, te doprinese njegovom društveno-ekonomskom razvoju, koji će doprinijeti unaprijeđenju životnog standarda građana.

Javna ustanova Mješovita srednja škola Sapna (MSŠ Sapna) egzistira od 2003. godine kao samostalna obrazovna ustanova. Verifikovana je za obrazovanje redovnih učenika, polaznika i lica koja žele da se dopunski obrazuju i stručno osposobljavaju raznim oblicima obrazovanja.

U školskoj 2010/2011. godini u MSŠ Sapna obrazuju se učenici i vanredni polaznici za sljedeća zvanja i zanimanja:

- Mašinska tehnička škola (stručno zvanje: mašinski tehničar za kompjutersko projektovanje);
- Poljoprivredna tehnička škola (stručno zvanje: poljoprivredni tehničar općeg smjera);
- Ekonomska škola (stručno zvanje: poslovno-pravni tehničar i ekonomski tehničar, finansijsko-računovodstveni smjer);
- Mašinska stručna škola (zanimanja: plinski i vodoinstalater, instalater centralnog grijanja);
- Građevinska stručna škola (zanimanje: keramičar)
- Trgovinska škola (zanimanje: trgovac)

Odgojno-obrazovni proces izvodi se u vlastitoj zgradi koja se nalazi u ulici 206. Viteške brigade bb u Sapni. Raspolaze sa dovoljnim brojem učionica za nesmetano izvođenje stručno-teorijske nastave. Škola nema vlastitu fiskalnu salu te nastavu tjelesnog i zdravstvenog odgoja izvodi na sportskom poligonu osnovne škole. Praktična nastava za poljoprivrednu školu izvodi se na parcelama u Sapni (školska ekonomija) i Goduš (zasada voćnjaka), u mašinskoj i građevinskoj stručnoj školi izvodi se u radionicama unutar škole, a za trgovinsku školu praktična nastava izvodi se u prodajnim objektima na prostoru općine Sapna. Škola raspolaze značajnim nastavnim sredstvima za rad učenika i nastavnika, koje u narednom periodu treba povećati i osavremeniti kako bi nastavni proces bio što uspješniji.

U školskoj 2010/2011. godini upisano je 529 redovnih učenika raspoređenih u 19 odjeljenja, a planira se upis oko 100 vanrednih polaznika. Škola ima angažovano oko 50 zaposlenika na puno i nepuno radno vrijeme.

Škola učestvuje na svim smotrama stvaralaštva i takmičenjima, koje organizuje Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta TK i Pedagoški zavod Tuzla, kao i na drugim takmičenjima u organizaciji općine Sapna, drugih općina i organizaciji Tuzlanskog kantona i postiže zapažene rezultate.

Visokoškolsko obrazovanje

Na području općine Sapna ne postoje ustanove za više i visoko obrazovanje. Zainteresirani za ovu vrstu obrazovanja upisuju se na fakultete Univerziteta u Tuzli, Sarajevu ili Banjaluci, a nekoliko studenata sa ovih prostora upisano je na univerzitetu van granica naše zemlje. Preciznih statističkih podataka nema, ali se pretpostavlja da studije sa područja općine Sapna pohađa oko 150 studenata.

ZAPOŠLJAVANJE MLADIH

Prema Zakonu o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba (Službene novine Federacije BiH® br. 41/01 i 22/05), nezaposlenom osobom smatra se osoba sposobna za rad, koja nije u radnom odnosu, a koja:

- a. Nema registrovano privredno društvo ili drugo pravno lice, odnosno ne ostvaruje dividendu po osnovu udjela u privrednom društvu ili drugom pravnom licu;
- b. Nema registrovan obrt;
- c. Ne bavi se poljoprivrednom djelatnošću;
- d. Nije uživalac penzije prema propisima o penzijskom i invalidskom osiguranju;
- e. Nije redovan učenik ili student;
- f. Ostvaruje prihod po bilo kom osnovu; te
- g. Aktivno traži posao.

Osobe iz tačaka a. i f. smatraju se nezaposlenim ukoliko njihov prihod ne prelazi mjesečno 25% prosječne plaće u toku prethodne godine prema podacima Federalnog zavoda

za statistiku.

Stanje nezaposlenosti mladih treba posmatrati u okviru općeg problema, problema nezaposlenosti, jer nezaposlenost mladih predstavlja samo jedan segment sveukupne nezaposlenosti. Kako je stanje u oblasti zapošljavanja u cijeloj državi na nezavidnom nivou, te se prilike odražavaju i na općinu Sapna. S obzirom da na prostoru općine Sapna ne postoje značajniji industrijski objekti, kao i da je privreda slabo razvijena, tako su i mogućnosti za zapošljavanje veoma male. Većina radi u privatnim preduzećima. Prema dokumentu „Strategija razvoja općine Sapna“ nezaposlenost je prisutna kod svih kategorija stanovništva, a posebno među mladima, ženama i osobama srednje dobi.

Prema podacima Kantonalnog zavoda za zapošljavanje iz četvrtog mjeseca 2010. godine broj zaposlenih na prostoru općine Sapna je oko 730. Uzimajući u obzir činjenicu da je od ukupnog broja osoba prijavljenih na Birou za zapošljavanje 30% mladih ljudi pretpostavljamo da je sličan omjer i kada je u pitanju broj zaposlenih. Veoma mali broj mladih ljudi se bavi vlastitim biznisom. Prema evidenciji Biroa za zapošljavanje krajem četvrtog mjeseca 2010. godine broj prijavljenih nezaposlenih lica je 2531 od čega je 824 mladih ljudi, što predstavlja 32,56% od ukupnog broja prijavljenih. Kada je u pitanju spolna orijentacija, od ukupnog broja mladih na evidenciji Biroa za zapošljavanje muškarci zauzimaju 50,61%, a žene 49,39%.

U sljedećoj tabeli dat je zbirni pregled broja mladih osoba, koje su prijavljene na Birou za zapošljavanje uz određenje starosne dobi i stručne spreme (stanje na kraju aprila 2010):

godine starosti		po stepenu stručnog obrazovanja								ukupno
		NK	PK	KV	VKV	NSS	SSS	VŠS	VSS	
od 15 do 18	TOTAL	36	0	4	0	0	0	0	0	40
	Ž	23	0	1	0	0	0	0	0	24
	M	13	0	3	0	0	0	0	0	16
od 19 do 20	TOTAL	34	0	72	0	0	45	0	0	151
	Ž	22	0	32	0	0	21	0	0	75
	M	12	0	40	0	0	24	0	0	76
od 21 do 24	TOTAL	65	0	84	0	2	136	0	6	293
	Ž	44	0	23	0	0	70	0	3	140
	M	21	0	61	0	2	66	0	3	153
od 24 do 27	TOTAL	49	0	46	0	0	57	1	4	157
	Ž	38	0	13	0	0	23	1	1	76
	M	11	0	33	0	0	34	0	3	81
od 28 do 30	TOTAL	101	1	35	0	0	42	0	4	183
	Ž	63	1	9	0	0	19	0	0	92
	M	38	0	26	0	0	23	0	4	91
ukupno	TOTAL	285	1	241	0	2	280	1	14	824
	Ž	190	1	78	0	0	133	1	4	407
	M	95	0	163	0	2	147	0	10	417

Na osnovu podataka iznesenih u tabeli vidljivo je da je najveći broj nezaposlenih mladih osoba nekvalifikovana radna snaga, odnosno radnici za jednostavne poslove, a to je posebno izraženo kod mladih od 28 do 30 godina. Ukupan broj od 285 ili 34,59% mladih ljudi kao nekvalifikovane radne snage od ukupnog broja mladih prijavljenih na Birou poražavajuća je činjenica za društvo. Ono što je još tragičnije je da takve osobe imaju veoma male izgleda da dođu do nekog radnog mjesta.

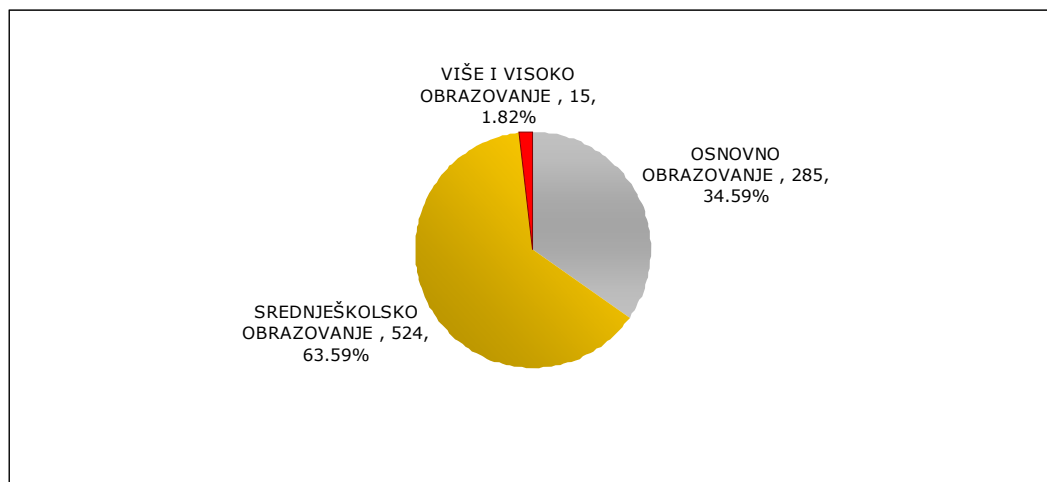
Druga najbrojnija skupina nezaposlenih mladih ljudi su oni sa srednjom stručnom spremom - 280 ili 33,98% od ukupnog broja su oni koji nakon srednje škole iz nekih razloga nisu nastavili školovanje, a u isto vrijeme nisu mogli naći ni posao. Najviše je onih starosti između 21 i 24 godine, što ukazuje da te osobe vjerovatno nikada nisu ni zasnivale radni odnos ili „rade na crno“.

Ukupan broj populacije mladih na Birou iz kategorije kvalifikovanih radnika je 241 ili 29,25%, što je treća skupina po brojnosti.

Nije zanemariv ni broj mladih koji su na Birou sa višom i visokom stručnom spremom.

Njih je ukupno 15 ili 1,82%.

Obrazovna struktura mladih osoba koji su prijavljene na birou za zapošljavanje je prikazana na sljedećem dijagramu:

U narednoj tabeli data su najfrekventnija zvanja i zanimanja osoba prijavljenih na Birou⁵:

Redni broj	Zanimanje	Broj
1.	Radnik za jednostavne poslove	1798
2.	Poljoprivredni tehničar	125
3.	Prodavač	106
4.	Mašinski tehničar	88
5.	Poslovni sekretar	50
6.	Zavarivač	38
7.	Instalater grijanja i klimatizacije	37
8.	Bravar	32
9.	Za potrebe migracije*	32
10.	Automehaničar	28
11.	Ekonomski službenik	20
12.	Tesar	20
13.	Rukovalac građevinskim mašinama	19
14.	Vodoinstalater i plinoinstalater	17
15.	Zidar	14
16.	Autolimar	13
17.	Ratar	13
18.	Elektromehaničar	10

*ostala zanimanja koja trenutno nisu data u nomenklaturi

Ukupnom broju nezaposlenih mladih ljudi prijavljenih na Birou treba dodati i one koji nisu prijavljeni na ovu evidenciju. Ovakvo stanje nezaposlenosti mladih ljudi dovodi do slabljenja njihove svekolike produktivnosti, a time se stvara gubitak i za cijelo društvo.

⁵ Podaci u tabeli ne odnose se samo na mlade, nego za sve one koji su prijavljeni na evidenciji Biro-a za zapošljavanje

ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

Zdravstvenu zaštitu u općini Sapna građani Sapne ostvaruju u JZU Dom Zdravlja Sapna i ambulancama u Vitinici, Nezuku, Međedi, Godušu, Rastošnici i Zaseoku. U okviru ove ustanove formirane su: pedijatrijska, ginekološka, internistička te stomatološka služba, a djeluje i pet timova porodične medicine. Dom zdravlja Sapna pruža zdravstvene usluge i povratnicima u Republiku Srpsku uglavnom u selima: Jusići, Klisa, Đulići, Dugi dio, Bijeli potok, Kučić kula i Križevići. Općina Sapna ima 13934 stanovnika⁶ a od toga je osigurano 9478 (68,02%) stanovnika⁷. Pod pretpostavkom da je 3600 stanovnika u inostranstvu, slijedi da 1956 (14,04%) stanovnika nema zdravstveno osiguranje i to je jedan od velikih problema za općinu. Velik broj izgubi zdravstveno osiguranje po završetku osnovnoškolskog i srednješkolskog školovanja, jer se ne prijavljuju na Biro za zapošljavanje u roku od 30 dana, iako se, na kraju školske godine, sa Biroa za zapošljavanje uputi dopis direktorima Osnovne i Srednje škole o rokovima prijavljivanja, ali neki učenici to olahko shvate ili zaborave. Sljedeći razlozi za gubitak zdravstvenog osiguranja su neredovno javljanje na Biro za zapošljavanje, gubitak statusa raseljenog lica i odlazak u treće zemlje (velik broj porodica koje su ilegalno otišle u treće zemlje, a samim tim i izgubile status osiguranih lica, deportovane su u Bosnu i Hercegovinu).

BOLESTI OVISNOSTI

Kada je u pitanju konzumacija duhana, alkohola i opojnih droga, općina Sapna je jedna od rijetkih općina u kojoj nema ozbiljnijih problema sa ovim problemima. Prema podacima JZU Doma zdravlja Sapna općina do sada nema nijednog registrovanog ovisnika o drogama niti velik broj oboljelih od bolesti koje uzrokuju konzumacija alkohola i duhana (ciroza jetre, oboljenja pluća).

MALOLJETNIČKA DELINKVENCIJA

Maloljetnička delinkvencija je neželjeni društveni oblik ponašanja, opasna i složena socijalnopatološka pojava, delikatan ne samo kriminološki, pravni, ekonomski i sociološki, nego isto tako porodični, medicinski i pedagoški problem najtežih oblika poremećenog ponašanja mladih.

Društveno neprihvatljivo ponašanje djece i maloljetnika te razlozi zbog kojih oni dolaze u sukob sa zakonom posljedica su nepovoljnih postratnih okolnosti i ukupnih prilika u kojima maloljetnici žive, te poremećenih odnosa u porodici, nedostatka brige i kontrole od strane roditelja, nasilništvo, alkoholizam, neposredno okruženje maloljetnika i djece kao i neka obilježja adolescenata kao što su socijalna i emocionalna nezrelost, niska tolerancija na frustracije, potreba za dokazivanjem uz negativnu identifikaciju i slično.

Položaj maloljetnika u sukobu sa zakonom u BiH uređen je posebnim normama u okviru Zakona o krivičnom postupku i Zakona o izvršenju krivičnih sankcija na državnom i entitetskom nivou. Krivično zakonodavstvo ne primjenjuje se prema djetetu mlađem od 14 godina, a maloljetnici stariji od 14 godina su podijeljeni u dvije grupe i to na mlađe maloljetnike, koji su u vrijeme izvršenja krivičnog djela navršili 14 godina života, a nisu navršili 16 godina života, i na starije maloljetnike, koji su u vrijeme izvršenja krivičnog djela navršili 16, ali ne i 18 godina života. Podjela maloljetnika na mlađe i starije maloljetnike bitna je radi izricanja sankcija pa se tako mlađem maloljetniku mogu izreći odgojne mjere, a starijem maloljetniku odgojne mjere i kazna maloljetničkog zatvora. Osim odgojnih mjera i kazne maloljetničkog zatvora, krivično zakonodavstvo propisuje i odgojne preporuke, koje doprinose zaštiti, brizi, pomoći i nadzoru nad maloljetnim počiniocima krivičnih djela.

Evidenciju o izrečenim odgojnim mjerama vode organi nadležni za socijalnu zaštitu. Prema evidenciji Centra za socijalni rad Sapna na području Općine trenutno se nalazi pet maloljetnika, koji su u posljednje dvije godine činili krivična djela i koji su procesuirani od

⁶ Podaci iz Zavoda za statistiku, Sarajevo 31.12.2005,

⁷ Osiguranci i osigurana lica po osnovima osiguranja, 2006 godina

strane pravosudnih organa.

SPORTSKE AKTIVNOSTI MLADIH

Razvoj sporta u općini Sapna usko je povezan sa izgradnjom sportskih terena. Prije rata na ovom području nije postojao nijedan sportski klub niti jedan sportski objekat osim fiskulturne sale u Javnoj ustanovi Osnovna škola Sapna u Sapni. Danas na području općine Sapna postoje sljedeći sportski objekti:

- Gradski fudbalski stadion – Sapna (sa svlačionicom);
- Fiskulturna sala OŠ Sapna; te
- Asfaltirani tereni za male sportove ispred osnovne škole u Sapni, u Kobilićima, Gornjoj Sapni, Godušu, Vitinici i Međedi.

U toku je izgradnja sportske dvorane u Sapni i fiskulturne sale u Vitinici. U sportsku infrastrukturu nisu ubrojani objekti Lovačkog društva „Husić Mustafa – Čektalo“ (lovački dom u izgradnji i četiri lovačke kuće) iako je ono registrovano kao sportsko lovačko društvo.

Od svih sportskih disciplina u općini Sapna trenutno je najzastupljeniji fudbal te se najveći broj mladih ljudi bavi baš ovim sportom kao hobiem u slobodno vrijeme ili rekreaciono. U općini Sapna su registrovana sljedeća sportska udruženja – sportski klubovi:

- Fudbalski klub Sloga (OFK Sloga);
- Košarkaški klub Sapna (KK Sapna);
- Odbojkaški klub invalida Drina (OKI Drina); te
- Sportsko lovačko društvo „Husić Mustafa – Čektalo“.

Sva navedena sportska udruženja otvorena su za mlade ljude. Klubovi OFK Sloga i KK Sapna trenutno okupljaju najveći broj mladih ljudi. Ova dva kluba izuzetno su uspješna. OFK Sloga je u samom vrhu Prve kantonalne lige, dok je KK Sapna ove godine sa pionirkama osvojio prvo mjesto u BiH. U seniorskoj ekipi OFK Sloga svi igrači spadaju u kategoriju mladih ljudi od 15 do 30 godina. Ista je situacija je i sa KK Sapna, koji ima još mlađu ekipu i za razliku od fudbalskog kluba rade sa manjim uzrastima.

Također, velika je zainteresovanost mladih ljudi za mali nogomet. Iako, nažalost, na teritoriji općine Sapna ne postoji niti jedan registrovan malonogometni klub, koji bi uključio sve talentovane i mlade ljude, oni se konstantno bave ovim sportom te učestvuju na mnogobrojnim turnirima širom BiH. Od 2006. godine na prostorima općine Sapna djeluje i Općinski nogometni savez Sapna (ONS Sapna), koji je organizovao i pokrenuo Općinsku ligu u malom nogometu u okviru koje se 2007. godine takmičilo 14 malonogometnih ekipa a koja danas ne funkcioniše. Od sportskih zbivanja važno je spomenuti to kako se u povodu Prvog maja ili u povodu obilježavanja značajnih datuma u nekim mjesnim zajednicama organizuju turniri u malom nogometu.

OKI „Drina“ Sapna okuplja dvadesetak članova, uglavnom invalida, i takmiči se u Prvoj ligi FBiH. Prvenstvene ili kup-utakmice igra u neuslovnoj sali JU OŠ Sapna. OKI „Drina“ je pod imenom „Zvornički vitezovi“ osnovan u maju mjesecu 1995. godine, ali je registrovan tek u septembru 1999.

Od 1993. godine na području općine Sapna djeluje i Sportsko lovačko društvo „Husić Mustafa – Čektalo“, koje okuplja oko 280 članova od kojih je samo 37 članova do trideset godina.

KK Sapna je osnovan 2008. godine. KK Sapna trenutno predstavlja najmlađi klub na području općine Sapna i okuplja uzraste kadetskih i pionirskih ekipa. U klubu trenutno postoje dvije muške selekcije - kadetska i pionirska, dok se ženska košarka igra samo u pionirskoj konkurenciji. Važno je napomenuti kako je pionirska ekipa za samo dvije godine svoga postojanja u aprilu 2010. godine osvojila naslov prvaka BiH.

Osim ovih selekcija, postoji i mješovita muško-ženska minibasket selekcija, odnosno škola košarke za djecu ispod 12 godina.

SLOBODNO VRIJEME MLADIH

Zbog različitih analiza ovog pojma (filozofske, etičke, estetske, pravne, sociološke, psihološke analize) teško je precizno odrediti šta bi zapravo bilo slobodno vrijeme. Jedna od prihvatljivih definicija je ona koja kaže da je slobodno vrijeme⁸ „skup aktivnosti kojima se pojedinac po svojoj volji može potpuno predati, bilo da se odmara ili zabavlja, bilo da povećava nivo svoje obaviještenosti ili svoje obrazovanje, bilo da se dobrovoljno društveno angažira ili da ostvaruje svoju slobodnu stvaralačku sposobnost pošto se oslobodi svojih profesionalnih, obiteljskih i društvenih obaveza“. Mladi ljudi sa područja općine Sapna svoje slobodno vrijeme uglavnom planiraju sami ili ga provode uključeni u sportska, kulturna i nevladina udruženja.

Sljedeća udruženja, čiji su članovi većinom mladi, djeluju na području Općine:

- KK Sapna okuplja velik broj omladine uzrasta od 12 do 19 godina, koji treniraju košarku. Svi članovi su aktivni i imaju redovne treninge i utakmice. Ovo sportsko udruženje broji preko 100 članova;
- OFK Sloga okuplja omladinca koji vole fudbal. Ovaj klub okuplja oko 50 omladinaca, koji redovno idu na treninge i igraju fudbalske utakmice širom BiH;
- Kulturno umjetničko društvo „Merak“ (KUD „Merak“) Sapna okuplja također velik broj omladine. Broji oko 100 članova, koji aktivno djeluju u raznim sekcijama tog društva;
- Udruženje mladih općine Sapna „Korak“ (UMOS „Korak“) okuplja oko 80 omladinaca sa čitavog područja općine Sapna. Ovo udruženje, koristeći potencijal i entuzijizam mladih, sprovodi razne projekte za mlade i sa mladima; te
- Sportsko lovačko društvo „ Husić Mustafa – Čektalo“.

Oni mladi, koji nisu uključeni u neka od ovih udruženja, uglavnom provode slobodno vrijeme u lokalnim kaficima u centru Sapne sa društvom ili kod kuće uz televiziju, kompjutere i internet, a nerijetko se dešava da mladi izlaze van općine Sapna, zbog nedostatka kulturnih dešavanja i male posjećenosti.

SOCIJALNA ZAŠTITA I STANDARD MLADIH

Socijalna zaštita predstavlja jedno od temeljnih ljudskih prava, koje je BiH dužna osigurati svojim građanima na osnovu potpisanih međunarodnih konvencija. BiH je potpisnik Evropske socijalne povelje iz 1961. godine, koja je izmijenjena 1996. godine. BiH je potpisala socijalnu Povelju 11. maja 2004. godine.

U općini Sapna socijalna zaštita se ostvaruje u Centru za socijalni rad, putem kojeg različite oblike zbrinjavanja ostvaruju:

- korisnici stalne novčane pomoći, materijalno neosigurana i za rad nesposobna lica;
- korisnici invalidnine, tuđe njege i pomoći, lica koja su proglašena neratnim invalidnim licima u procentu 90% i više;
- civilne žrtve rata, i to porodična i lična invalidnina u vidu porodične ili lične invalidnine;
- porodilje iz radnog odnosa i one koje nisu u radnom odnosu;
- djeca ometena u fizičkom i psihičkom razvoju kao i oboljela djeca u vidu uvećanog dječijeg dodatka;
- djeca u porodičnom smještaju, kao i djeca u ustanovama socijalne zaštite;
- dječiji dodatak za djecu, čiji roditelji nisu u radnom odnosu; te
- jednokratno pomaganje porodicama i licima, koja se nalaze u stanju "socijalne potrebe".

Kod napora koje Centar čini u zbrinjavanju građana u stanju socijalne potrebe, poseban problem su zakonski okviri, kojima se regulišu određena prava, jer socijalna pomoć često nije dostupna onima, koji je najviše trebaju, a to su nezaposleni, koji su sposobni za rad, ali nemaju priliku da rade. Ovdje se prvenstveno misli na mlade, čije je zdravstveno stanje zadovoljavajuće, ali koji evidentno ne ostvaruju prihode, jer nemaju priliku i mogućnost zapošljavanja. Trenutni položaj i standard mladih zahtijeva višesektorski pristup i potrebnu saradnju nadležnih institucija za socijalnu politiku, boračko invalidsku zaštitu, obrazovanje, rad i zapošljavanje, zdravstvo, te rad s mladima, a što je uslov za održivu politiku njihove socijalne uključenosti. Zbog razvijenosti sive neformalne ekonomije i velikog obima neprijavljenih prihoda, iznimno je teško utvrditi stvarni standard mladih. Stoga se nameće kao potreba uspostavljanje mehanizma za standard mladih zasnovanog na procjeni ukupnog imovinskog stanja, a ne na postojećem kategorijskom pristupu. Slaba ekonomska situacija, poteškoće sa kojima se mladi suočavaju u pronalasku posla i loš kvalitet poslova, koji su na raspolaganju mladima, rezultiraju osjećajem potpunog nedostatka perspektive među mladima što uzrokuje emigraciju sposobnih i obrazovanih mladih ljudi. "Odliv-mozgova" postaje ozbiljan problem, koji dugoročno može naštetiti razvoju BiH, a posebno područja općine Sapna, kao sredine u kojoj je potrebno „iznjedranje“ kvalitetno obrazovanih i sposobnih kadrova među mladima.

Na standard mladih općine Sapna utiču i primanja, koja određen broj građana ostvaruje i putem boračko-invalidske zaštite, te na taj način porodice, i mladi u okviru njih, rješavaju osnovne egzistencijalne potrebe. Ukupan broj porodica, koje imaju porodičnu invalidninu, je 694 sa prosječnim primanjima od 211 KM po porodici, dok 291 lice prima ličnu invalidninu, tuđu njegu i ortopedski dodatak u prosjeku od 289 KM.

Pored ovih oblika davanja putem BIZ-a obezbjeđuju se i sredstva za stambeno zbrinjavanje boračke populacije, čime se poboljšava standard mladih i na određen način rješava i njihovo stambeno pitanje, ali ipak u okviru porodice.

KULTURNA I MEDIJSKA DJELATNOST MLADIH

Zastupljenost mladih u kulturnim i medijskim sferama nije na nivou većine općina u BiH. Sposobnost za kulturno i medijsko izražavanje mladi općine Sapna iskazuju djelovanjem u udruženjima UMOS „Korak“, te KUD „MERAK“, zatim putem lokalnog radija, srednjoškolskog lista Sehara te preko sad sve više popularnijeg Omladinskog radija, koji se emituje preko interneta.

Nosilac kulturnih aktivnosti na području Općine je BZK Preporod Općinsko društvo Sapna, koje egzistira od 1997. godine. U skladu sa skromnim finansijskim mogućnostima, a u saradnji sa općinom Sapna i Medžlisom Islamske zajednice Zvornik-Sapna organizuje tokom godine po nekoliko kulturnih javnih manifestacija, uglavnom u povodu obilježavanja značajnih datuma, državnih praznika i vjerskih blagdana. Promocije knjiga, gostovanja književnika i pjesnika uglavnom se organizuju u JU OŠ Sapna, JU MSS Sapna i prostorijama Općine Sapna koje su i nosioci same organizacije tih dešavanja. Organizovanje likovnih i drugih izložbi je otežano zbog nedostatka adekvatnog izložbenog prostora, pa su te izložbe veoma rijetke.

Treba istaći kako na području općine Sapna ne postoje dom kulture, gradska ili narodna biblioteka, a za čime postoji očita potreba. Zbog nedostatka adekvatnog prostora kulturne javne manifestacije održavaju se na otvorenom, tako da njihova uspješnost zavisi i od vremenskih prilika. U nekim mjesnim zajednicama postoje društveni objekti, koji se između ostalog mogu koristiti i za potrebe različitih kulturnih aktivnosti, a koji nisu na adekvatan način iskorišteni.

UČEŠĆE MLADIH U DRUŠTVENOM ŽIVOTU

Aktivno učešće mladih u akcijama i donošenju odluka na lokalnom nivou je najbitnije ako se želi graditi demokratsko, sveobuhvatno i prosperitetno društvo. Učešće i aktivno građanstvo sastoji se od tri odvojena, ali uzajamno zavisna kvaliteta: uključenost, učešće i uticaj. Mladi moraju osjetiti da su uključeni u ono što se dešava oko njih i da imaju dužnost i odgovornost da daju svoje mišljenje. Mladi ljudi treba da vide vezu između njihovog učešća i postignutih rezultata. Oni, koji učestvuju, moraju osjetiti da je njihov doprinos važan i da odluke stvaraju promjene.

Aktivno učešće omladine u svim sferama javnog života ključni je cilj Vijeća EU, a u posljednje vrijeme i u BiH, tako da se može zaključiti da je uključivanje mladih u javni život

tek počelo na našim prostorima. Takva je situacija i sa omladinom na teritoriji općine Sapna. Trenutno je malo omladinaca aktivnih u svim sferama javnoga života, ali se situacija iz dana u dan poboljšava. Ako iz polja javnog života izuzmemo političku aktivnost, mladi su uključeni u rad sportskih, kulturnih i nevladinih udruženja. Posebno treba istaći volontersko učešće mladih u akcijama organizovanim unutar lokalne zajednice kao što su: uređenje svog mjesta/sela, čišćenje puteva, uređenje nekropole stećaka na lokaciji Mramorovi, uređenje izletišta Čana u Godušu, montiranje dječije igraonice u Godušu, učešće u organizaciji ulične trke u povodu obilježavanja Dana općine Sapna. Osim ovih aktivnosti mladi općine Sapna su više puta pokazali i dokazali svoju humanost i zainteresovanost za humanitarne aktivnosti i pomoć najugroženijim članovima zajednice. Ta aktivnost mladih ogleda se u organizaciji humanitarnih utakmica i konstantnom prikupljanju sredstava za pomoć onima kojima je pomoć najpotrebnija.